

پیدایش امپراتوری ایران

آخرین یافته‌ها

گروه مؤلفان

ویراستاران:

وستاسرخوش گرتیس و سارا استوارت

ترجمه از انگلیسی: کاظم فیروزمند

www.ketab.ir

Birth of The Persian Empire

Vesta Sarkhosh Curtis

&

Sarah Stewart

پیدایش امپراتوری ایران

آخرین یافته‌ها

گروه مؤلفان

ویراستاران: وستا سرخوش کُرتیس و سارا استوارت

ترجمه از انگلیسی: کاظم فیروزمند

ویرایش: تحریریه‌ی نشرمرکز (حسن افشار)

حروف‌چینی، نمونه‌خوانی، صفحه‌آرایی: بخش تولید نشرمرکز

طرح جلد: ابراهیم حقیقی

چاپ اول اسفند ۱۳۹۱، شماره‌ی نشر ۱۰۴۴

چاپ اول ویرایش دوم: ۱۳۹۰، ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۱۳-۵۱۵-۸

نشرمرکز: تهران، خیابان دکتر فاطمی، روبه‌روی هتل لاله، خیابان باباطاهر، شماره‌ی ۸

تلفن: ۳-۸۸۹۷۰۴۶۲ فاکس: ۸۸۹۶۵۱۶۹

www.nashremarkaz.com

Email: info@nashr-e-markaz.com

 [nashremarkaz](https://www.instagram.com/nashremarkaz)

همه‌ی حقوق چاپ و نشر این ترجمه برای نشرمرکز محفوظ است.

تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه، از جمله فتوکپی، کتاب الکترونیکی (e-book)،

کتاب صوتی (Audio book) و ضبط و ذخیره در سیستم‌های بازیابی و پخش بدون دریافت

مجوز قبلی و کتبی از ناشر ممنوع است.

این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد.

● سرشناسه کُرتیس، وستا س. ۱۳۴۰ - Curtis, Vesta S. Ottiliana Lovisa ● عنوان و نام پدیدآور پیدایش امپراتوری

ایران؛ آخرین یافته‌ها/ ویراستاران وستا سرخوش کُرتیس و سارا استوارت؛ ترجمه از انگلیسی کاظم فیروزمند

● مشخصات ظاهری ۲۳۲ ص. ● یادداشت عنوان اصلی Birth of the Persian Empire, 2005: کتاب حاضر با عنوان

«تولد یک امپراطوری (کوروش و داریوش معماران سلسله‌ی هخامنشی)» با ترجمه‌ی مهدی افشار توسط انتشارات

نگارستان در سال ۱۳۹۰ و سپس در سال‌های مختلف با عناوین گوناگون توسط ناشران و مترجمان متفاوت منتشر شده است.

کتاب‌نامه - نمایه ● موضوع ایران - تاریخ - پیش از اسلام؛ ایران - تمدن - پیش از اسلام

● شناسه‌ی افزوده استوارت، سارا Stewart, Sarah؛ فیروزمند، کاظم، ۱۳۲۷-، مترجم. ● رده‌بندی کنگره DSR ۱۴۰

● رده‌بندی دیویی ۹۵۵/۰۱ ● شماره‌ی کتابشناسی ملی ۸۶۸۲۳۲۶

نشرمرکز از کاغذ یارانه‌ای استفاده نمی‌کند

فهرست

۱	مقدمه
۱۱	۱ کورش کبیر و پادشاهی آنشان
۴۴	۲ رویکرد یک باستان‌شناس به جغرافیای اوستایی
۷۷	۳ هخامنشیان و اوستا
۱۲۸	۴ دَهِشِ مُغان
۱۵۱	۵ تاریخچه‌ی ایده‌ی ایران
۱۷۲	۶ ایران عصر آهن و گذار به دوره‌ی هخامنشی
۲۰۱	اختصارات کتاب‌نامه
۲۰۲	کتاب‌نامه
۲۱۷	نمایه

مقدمه

وستا سرخوش گرتیس

و سارا استوارت

این مجلد شامل مجموعه‌ای از شش درس - گفتار است که در مدرسه‌ی مطالعات شرقی و آفریقایی در ترم‌های بهار و تابستان ۲۰۰۴ ایراد شده است. این درس - گفتارها را انستیتوی خاورمیانه‌ی لندن در آن مدرسه و موزه‌ی بریتانیا برگزار کرد. به سبب توفیق شگرف نخستین مجموعه، «بنیاد سودآور» سخاوتمندانه پذیرفته است که از مجموعه‌های بعدی نیز پشتیبانی کند.

انگیزه‌ی برگزاری مجموعه‌ی درس - گفتارهای «ایده‌ی ایران: از استپ‌های اوراسیا تا امپراتوری ایران» شوق کشف ایده‌های متنوعی درباره‌ی مفهوم «ایران» از آغاز شکل‌گیری سیطره‌ی هخامنشی بود. نیمه‌ی نخست این عنوان از مجموعه‌ی مقالات گاردو نیولی تحت عنوان *ایده‌ی ایران* (ژم، ۱۹۸۹) به وام گرفته شده است که در آن وی مسئله‌ی پیچیده‌ی ایران و هویت ملی آن را از چشم‌اندازی تاریخی بررسی می‌کند. عنوان مجلد حاضر، *پیدایش امپراتوری ایران*، این رویکرد را وسعت می‌دهد و پژوهش

انجام یافته در پانزده سال گذشته را نیز منظور می دارد. این امر پژوهشگران رشته های مختلف — باستان شناسی، تاریخ، دین، و زبان شناسی تاریخی — را قادر می سازد مسائل گوناگونِ ناظر بر ماهیت و منشأ ایران در مقام موجودیتی سیاسی، دینی و / یا قومی را بررسی کنند.

به اهمیت مطالعات ایرانی نمی توان کم بها داد. امیدواریم این مبحث را که سالیان زیادی مهجور مانده است، تقویت کنیم. این امر مستلزم پایان دادن به آسیب پذیری روند تحقیق به علت تغییر در فضای سیاسی بین المللی یا نوسان های مربوط به حمایت مالی دولتی است. هدف ما در تدوین این مجموعه ها ایجاد عرصه ای برای مباحثات آکادمیک و همزمان، جذب جوانان به رشته ی مطالعات ایرانی و ترغیب آنها به تفکری فراتر از مرزهای ژئوپلیتیک معاصر است. میراث فرهنگی ایران عرصه ی وسیعی را در بر می گیرد که امروز به دولت-ملت های مختلف، ایدئولوژی دینی و ستیزه های سیاسی تقسیم شده است. امروز به رویکردی یکپارچه به فرهنگ های تاریخی ایران نیازمندیم که از فشارهای کنونی برای تفسیر گذشته به شیوه ای منطبق با هنجارهای روز با هر ماهیتی که باشد تأثیر نپذیرد.

ما سخت بختیار هستیم که توانستیم مجموعه مقالاتی به قلم پژوهشگران نامور را گرد هم آوریم که همه در رشته ی خود تخصص دارند. ویراستاران، بنابراین، بر این نکته وقوف دارند که پژوهش و بررسی آنان گاهی از مرزهای اصطلاحات مرسوم و چالش با ترجمه های موجود فراتر می رود.

نخستین مقاله به قلم دانیل پاتس به نقش و سهم ایلامی ها در تشکیل هویتی قومی و فرهنگی می پردازد که معمولاً با بنیان گذاری امپراتوری ایران در عصر کورش کبیر در ۵۵۰ پ.م پیوستگی دارد. مؤلف مسئله ی «تنوع فرهنگی» در دوره ی پیشاخممنشی و نقش ایلامیان به عنوان ساکنان غیرایرانی جنوب غربی ایران امروز را بررسی می کند. دهش ایلامی ها به فرهنگ و

تمدن ایران نادیده مانده است. کانون اصلی گستره‌ی فرهنگی ایلامی‌ها، به‌نظر پاتس، شامل ایلام و آنشان بود که جلگه‌ی دهلران، بوشهر و مرو دشت در فارس را تشکیل می‌داد. آنشان از نواحی کوهستانی شرقی، با شهر آنشان در محل تلِ ملیان در شمال شیراز امروزی در جنوب ایران، تشکیل می‌شد. این کاوشگاه در دهه‌ی ۱۹۷۰، تحت نظارت و مدیریت پروفیسور ویلیام سامنر از دانشگاه ایالت آهایو، از زیر خاک درآمد. ایلام شامل شوشان، ناحیه‌ی اطراف سوسا (شوش)، نیز بود. کورش کبیر و خاندانش در فضای فرهنگی و سیاسی نوایلامی در ناحیه‌ی آنشان، فارس امروز، ظهور کردند. پاتس تبار کورش را در پیوند با عنوان سلطنتی‌اش «پادشاه آنشان» که در استوانه‌ی کورش [منشور کورش — م] آمده است بررسی می‌کند. او هر رابطه‌ای بین کورش آنشان و کورش پارسو می‌داند، که دومی در وقایع‌نامه‌ی آشوری آشور بانی‌پال در ۶۴۳ پیش از میلاد ذکر شده است، رد می‌کند و می‌گوید کورش احتمالاً «آنشانی، با نامی ایلامی» بوده است. پاتس بر آن است که فکر وحدت فرهنگی و سیاسی ایران از آن ایلامیان بوده است نه پارسیان. وقتی داریوش پس از مرگ کمبوزیا (کمبوجیه) بر تخت نشست «تبار پارسی هخامنشیان» را جایگزین «خاندان تئیسپید آنشانی کورش» کرد. این موجب شورش سه ایلامی، آچینا، مارتیا و آتامایتا شد که داریوش شاه در کتیبه‌ی بهیستون (بیستون)‌اش وصف کرده است.

از ایلام و غرب به آسیای مرکزی و هندوکش در شرق رو می‌کنیم. در فصل ۲، فرانتس گروه جغرافیای اوستا را با اشاره‌ی خاص به فهرست کشورهای مذکور در *وی دیو داد* [= وندیداد، قانون ضد دیو] بررسی می‌کند. کمبود شواهد در مورد موطن زرتشت پیامبر و نخستین پیروانش منشأ نظریه‌های پژوهشی گوناگونی براساس کنایات و اشاراتی در *اوستای جدید* شده است که به‌طرز شگرفی ناچیزند. موقعیت کشورهای فهرست‌شده در

وی دیوداد عامل مهمی در تعیین زمان آغاز مهاجرت مردمان عهد اوستا از شرق به غرب و، بنابراین، احتمال زرتشتی بودن یا نبودن هخامنشیان اولیه است. در کانون این بحث، محل کشور رَگه مذکور در وی دیوداد قرار دارد که به صورت‌های گوناگونی با شهر مقدس رَگا در سرزمین ماد باستان (ری امروزی نزدیک تهران)، و ناحیه‌ای در شرق فلات ایران با نامی هم‌ریشه، یکی انگاشته شده است.

گروه موضوع را از دیدگاه دیرین‌شناختی و نیز زبان‌شناختی تاریخی می‌نگرد. او به موقعیت طبیعی منطقه در رابطه با متن توجه می‌کند و می‌پرسد «آیا عبارات توصیفی اوستا در این زمینه معنا می‌دهد.» هریک از کشورهای فهرست دستخوش آشوبی اهریمنی‌اند و بنابراین می‌توان مثلاً فکر کرد که در کجا زمستان ده ماه طول می‌کشیده است؟ در کجا ممکن است گرمای شدیدی حاکم بوده باشد؟ در کجا مردگان غیرآریایی حکومت می‌کردند و کجا «خارهای گاوکُش» می‌روییده است؟ مبنای بحث گروه توالی منطقی کشورهای یادشده در فهرست وی دیوداد طبق موقعیت جغرافیایی آنهاست. او جریان این زنجیره را با رجوع به استدلال‌هایی که گاراردو نیولی، ویلم وگل‌سانگ، هلموت هومباخ و مایکل ویتزل کرده‌اند ترسیم می‌کند و فرایندی را پی می‌گیرد که شهر رَگا را با افسانه‌ی زرتشت مربوط ساخت. گروه در بخش دوم مقاله‌اش ترتیب خودش را پیشنهاد می‌کند که در آن، کشورهای مذکور در وی دیوداد را به چهار گروه در اطراف منطقه‌ی واحدی تقسیم می‌کند که همان ناحیه‌ی «آیریانم و نیجه‌ی نیک‌رود» (رود وه در مرکز افغانستان) است. او پس از شناسایی موقعیت «نیک‌رود» تحلیل مفصلی از هریک از چهار گروه کشور با اشاره به جغرافیای منطقه و متون منبع شامل یشت‌های باستان ارائه می‌دهد.

اکتور شروو و آلبرت دیونگ هر دو ایده‌ی ایران را از دیدگاهی دینی می‌نگرند. مسئله‌ی این‌که پادشاهان اولیه‌ی هخامنشی زرتشتی بوده‌اند